

paa denne Nabning er Bodens Diff, og det Indre af Bygningen, der som oftest ikke tjener til Beboelse, er Varelager, Contoir og Udsalg. Kjøbmanden sidder i Nabningen og jager mekanisk Bluerne bort fra sine Varer med en lille Koft; handler han med Smør, Olie, Dabler, Egener og andre Hødevarer, da ere Prøver af disse udstillede paa et Brædt, der forøger „Distens“ Brede udefter, og hvorpaa hans nøgne Fødder og Been hvile i kjærlig Samdrægtighed med Spisevarene. Paa nogle af Konnerne gaaer Lærskolen i Flugt med Gaden; der er da en Kaffejunker, en Smed, en Barber eller en Dreier i Virksomhed indenfor. Barberen har altid travlt, da et veltraget Hoved spiller ligesaa stor en Rolle blandt Marokkanerne, som en veltraget Page tidligere gjorde det blandt Engellændene; Kaffejunkerens aspæsser sin grumsede Drif efter Gjesternes Dragt — den Turbanklædte faaer den mørkeste Grød, den Pjaltebe det lyseste Skyllevand, men der betales jo ogsaa „efter Behag“; Dreieren sætter sit Lad i Bevægelse med en Due, som hans nøgne Fod med stor Bøielighed omfatter og fører.

Som overalt i Nordafrika er der især paa Torvedagene Liv og Røre i Hovedgaden: Kameeldriverne i deres sparsomme, lufede Dragt gjøre holdt midt paa Gaden; med et Par Slag og Udbrud faae de „Difensens Etik“ til først at knæle ned paa Hørbøene og derefter at lægge, eller rettere sætte sig ned, dog uden at det kneisende Hoved i mindste Maade forandrer Stilling; en Klud breddes ud foran hvert Dyr og herpaa kastes dets Foder, som det kneisende tigger med usfjønne Mundvridninger, mindende om en gammel Kvinde, der gumler paa en Størpe. Væsker med Brænde, Grønt og Andet staae med ludende Hoved og hængende Øren og smaafove; ere de kjede af at staae, lægge de sig midt paa Veien, og kun med Spærk, Prygl og Udvæmsord til deres Fædre og Forfædre faaer man de mishandlede Staller til at rejse sig igjen. Gisserne komme med deres Gangst, og ikke sjældent er der to Mand om at bære en enkelt af de store Bøks, der fanges her paa Kysten. Gist sidder en Neger og klimprer paa en trestrengt Bithær, idet han i en snøvle Tone og med indsmigrende Lader looprifer de velklædte Forbigaaende. Isøder og Arabere mylre blandt hverandre, de Første i deres mørke Raftan og med et blaåt Bomuldsterklæde om Hovedet, knyttet under Hagen — de have maattet indføre denne Hovedbeklædning, da den sorte Kalot, de tidligere bære, uophørligt blev revet af dem af Maurerne, under deres evige Kjevlerter med disse; Araberne, snart drapperede i deres klædelige Haik og Burnus, med Turban paa det kneisende Hoved, snart i mørk ulden eller Kameelhaars Dragt med Hætte, snart i Laser og Hjalter. Men for at fatte hvad Laser vil sige, maa man have set med egne Øine: Den lyse Burnus gaaer i Arv fra Fader til Søn, bliver lappet og lappet, og ender med, naar den har holdt for i et Par Slægtled, at være en kunstig Sammensætning af Stumper og Stykker i alle Farver og fra de forskjelligste Tidssaldere — i sin lange Livsvandring bliver den næsten aldrig vasket, man kan altsaa deraf slutte, at den ikke udbreder den behageligste Duft. Disse Mesterværter i Lappekonsten fremtræde i deres fulde Glorie hos de „Hellige“: sindsyge Personer, der ernære sig ved Almisse, og hos de almindelige, meget hyppigt blinde Tiggere, af hvilke der altid findes Overflod, hvor der er Noget paafærde. Senne ved Porten, som igjennem en mørk Svælvving fører ind i Smaagaderne, har et Par taget Plads; deres hvide Skjæg paa det mørke Ansigt passer fortrinligt til deres sammenstykkede Dragt og de Amuletter, de sælge til den overtroiske „Troende“. Ikke langt derfra falbyder en Negerinde af en ubefrikelig Grimhed de flade, runde Brød, der spille en stor Rolle i den Bedekuur, som især Bøddinderne maae gjenngaar, hvis de ville have Haab om at blive gifte; thi uden Føde er Skjønhed en Umulighed i Marokko. Gist kommer et Væsel med den dobbelte Kurv over Paksjaden, som bruges til al Slags Varesøfæl; paa den ene Side i Kurven sidder en lille Araberdreng fra Landet — han skal hen i Moskeen at kronrages for første Gang — paa den anden Side ligger den Sjed, der skal slagtes og fortæres i denne høitidelige Anledning. Maurervinduerne, søbte i deres store Uldteppe, saaledes at kun det ene Øie og Fødderne ere synlige, sjofke ligesom ængstelige forbi, medens Bøddinderne kun hylle deres trinde Former i et over Hovedet trukket let Klæde. En europæisk Dame forhauser de Indfødte ved i sin Vigegyldighed for disses „barbariske“ Anskuelse at have isørt sig en fuldkommen Bloomerdragt. Intet mangler, hverken Knæbenklæderne, Blousen eller Hiltbatten med Hjer; hun har endog en Bøsse hængt over Skulderen, da hun gaaer paa Jagt med sin Broder, Lolk ved et af Consulatene.

Det er Midvinter, men dog er det varmt som paa en Sommerdag herhjemme. Solen kaster sit stærke Lys med de skarpe Skygger ned over den livlige Scene; der er Støien, Raaben og Strigen, thi ingen Forretning kan afgjøres, uden at et heelt Slægtregister kaldes til Vidne, looprifer eller tildenges med de forskædeligste Navne, og hvert Ord eller Udbrud, hver Gød eller Forskifning er parret med udtryksfuld Mimik og den livligste Gesticulation. Der er Varmer i Luften, der er Varmer i Stemmerne og i hver en Bevægelse — der

er en Varmer, som hverken Pen eller Blyant kan gjengive, i hele det vefulde Billede, som Sydens Sol befinder.

W. Carstensen.

Skizzer fra Finland.

(Af Vilh. Thomsen.)

VI. Folk og Land.

Finland hører til de uheldigt stillede Lande, hvis Befolkning ikke udgjør nogen eensartet Heelhed, men tilhører to forskjellige Nationaliteter med aldeles forskjelligt Sprog. Jeg har allerede i det foregaaende flere Gange berørt denne Dobbeltighed og omtalt, at de to Sprog ere Finsk og Svensk; det vil nu være nødvendigt og, som jeg haaber, heller ikke uvelkomment for en og anden af Læserne at drøe lidt næiere derved.

See vi bort fra de højere Samfundsklasser og Stæderne, ved hvilke Forholdet er noget abnormt, findes der svensk Befolkning paa Landsøerne, som overhovedet vel kun strategiske Grunde hindre Rusland i at give tilbage til Sverige, samt paa to temmelig smalle Kyststrækninger paa Fastlandet, nemlig for det Første i en Deel af Landskabet Nyland og detses vestlige Fortsættelse indtil henimod Åbo, og dernæst i den sydlige Deel af det nordvestlige Landskab Östernottin indtil Gamle-Åreby. Naar og fra hvilke Egne disse Svenskere ere komne herover er uvidt; kun Saameget er sikkert, at den nylandske Befolkning er ældre end den östernottinske, ligesom ogsaa dens Sprogform endnu staaer paa et oprindeligere Trin end den sidstnævnte og overhovedet de fleste svenske Dialekter. En Egenhed af mere curieus end videnskabelig Interesse har Sproget i Karis Sogn, som jeg i det foregaaende har nævnt, idet man nemlig, ligesom i det simple Sprog i London og flere Stæder, sætter h i Begyndelsen af et Ord, hvor det ikke skulde være, men udelader det, hvor det burde staae, saa at man f. Ex. fortæller, at en Karisbo engang sagde: „Vår prest eter Hø och vår klockare eter Halm“, det vil sige: vor Præst spiser Hø og vor Degn spiser Halm, medens hans Mening var, at de hedde H og Alm.

Men i Virkeligheden har Svensken et langt større Omraade. Paa dette Sprog er Vefiens Cultur kommen til Finland, og gjennem Sverigs over seghundredeaarige Herredømme er det vedblevet at være dens Bærer; det er endnu bestændigt aldeles overveiede de Danne des Sprog over hele Landet, og kun en lidt blødere og ikke syngende Udtale adskiller det Finsk-svenske fra Stockholmerens klangfulde Maal.

Regner man nu alle disse Svensktalende sammen, udgjøre de imidlertid ikke mere end omtrent en Sjettedeel af hele Befolkningen. De fem Sjettede dele derimod forstaae ikke Andet end Finsk. Taler man om det finste Folk, er det altsaa navnlig dem, man maa fæste Opmærksomheden ved, ligesom ogsaa Studiet af deres Sprog og hele Folkeliv var hovedformaalet for min Reise. Det er dem, hvem Læserne hver Sommer have Leilighed til at gjøre Bekjendtskab med paa „Finslapperne“ nede ved Børsen; men vilde man paa Forhaand bedømme hele Folket efter Bletterne af disses Besætning, frygter jeg meget, at Dommen i enhver Henseende vilde blive ligesaa ufordeelig som urigtig.

Det finste Sprog (Suomi, som det hedder, hvilket ogsaa betyder „Finland“) er paa en Gang høit eiendommeligt og derfor af særegen Interesse for Sproggrandstæren, og tillige meget blødt og velklingende. Det ligner hverken Svensk eller Russisk, endnu mindre er det en Blanding af begge disse, som Mange forestille sig; derimod er det beslagtet med Lappisk og længere ude med Ungarsk, samt med endel mere eller mindre obscure Længemaal i det Indre af Rusland. Under Forbindelsen med Sverige var dette Sprog efterhaanden blevet trængt tilbage af det Svenske, mere som en naturlig Følge af de politiske Forhold og Tidsaaenden end ved noget Magtsprog eller systematisk Undertrykkelse fra Regeringens Side. Først i Slutningen af forrige Aarhundrede indtraadte en Reaction herimod, da man begyndte at faae Dinene op baade for den Forurettelse, der vistes mod den store Masse af Folket i Tilfidsættelsen af dets Sprog, og for de hidtil uanede Skatte af Poesi, som dette gjemte, og som nu efterhaanden droges frem for Dagens Lys. Den, som først vakte den finste Nationalfølelse, var P. G. Wothan († 1804), Professor ved Universitetet i Åbo, hvor der for nogle Aar siden er reist en Billedstøtte af ham, udført af Ejsöfrand. Siden hans Tid og Finlands kort efter følgende Lovgivelse fra Sverige have efterhaanden flere og flere arbejdet i samme Retning, fornemmelig ved Universitetet i Helsingfors. Det er dem, man har kaldt „Fennomaner“; men forøvrigt er der selv blandt disse, forskjellige Brydninger fra de moderate „Gammelfennomaner“ til de rødeste „Ungfennomaner“. Ved kraftig Virksomhed er det lykkedes at uddanne en allerede ikke uanseelig Literatur, af hvilken især det finste Literaturselskab („Suomalaisen kirjallisuuden seura“) i Helsingfors har havt de største Fortjenester, og man stræber bestandigt at tilkæmpe det finste Sprog en bedre og sikkere Stilling navnlig i Skolen og for Retten. Trods den seieste Modstand har Sagen efterhaanden vundet mere og mere Terrain; men endnu staaer

der Meget tilbage at gjøre. Hele denne nationale Bevægelse, som det forøvrigt ikke her er Stedet til at gaae dybere ind paa, skjøndt den frembyder endel interessante Phænomenener, maa en upartisk Betragter fuldstændigt billig; men at Svensk nogenfinde aldeles skulde udryddes af Finland, det er vistnok lige saa lidet muligt som ønskeligt for Finnerne selv.

Blandt de Mange, hvis Navne ere knyttede til denne Bevægelse, har neppe nogen havt den Indflydelse som Elias Lönnrot. Efterat han i en Alder af 60 Aar 1832 havde taget Afled fra Professoreposten i Juss ved Universitetet i Helsingfors, hvilken han havde overtaget 1853 efter sin berømte Landsmand Castréns Død, har han trukket sig tilbage til sit Fødested i Sammatti Capel under Karislojo Sogn i det nordvestlige Nyland. Allerede i Helsingfors havde jeg et Par Gange været sammen med denne interessante Mand, da han just gjorde et lille Besøg der i Byen; nogle Dage efterat jeg havde forladt Helsingfors traf det sig saa heldigt, at jeg kunde tilbringe en kort Tid i hans eget Hjem. Det er en ægte finsk Typus, naturlig og ligefrem og dertil undseelig som en ung Pige; hans uforanderlige og temmelig stygge, men dog høit elskværdige Ansigt er et Udtryk for ægte finsk Ro; paa den anden Side er han ikke lidet for vittig og trods sin Alder endnu mærkværdigt rask og ungdommelig; da vi forlode ham, fulgte han os omtrent tre Fjerdingvei tilføds for at vise os en noget besværlig Gjenvei og sprang næsten lettere end nogen af os Unge gennem Skov og over Bjerge og Moser. I sit Huus er han som en Patriark og i hele Omegnen er han elsket og agtet. Enhver kjender „Doctoren“; hvad han hedder vide vistnok de færreste af Bønderne, Noget som meget ofte er Tilfældet. Man skulde troe, at det var en Incarnation af den finste Mythologis „gamle trygge Väinämöinen“.

Han er egentlig Mediciner og var fra 1832 Districtslæge i Kajana i det sydøstlige Östernottin; men man tør nok antage, at dette ikke var hans egentlige Kald. En stor Deel af sin Tid har han brugt til at rejse omkring i Landet og ogsaa udenfor dets Grændser for at samle alle mulige Sange og Overleveringer af Folkets Mund. Han fortæller endnu med stor Fornøjelse om de mange Eventyr, der hændtes ham paa disse Vandringer, hvilke han næsten altid foretog tilføds og i simple og daarlige Klæder. Saaledes kom han f. Ex. engang til en Bekjendts Gaard, hvor han gik ind i Skjænk og spurgte om Herren; Fruen, der antog ham for en Gaandsværksvend, satte ham strax i Virksomhed med at hente Brændsel, indtil Herren kom, efter at være vaagnet af sin Middagsluur, og til Fruens Forsværgelse i ham gjentjendte sin gamle Ven.

Foruden at han har forfattet en Mængde andre Skrifter, har han navnlig i „Kalevala“ og „Kanteletar“ udgivet Størstedelen af disse Folkestigtninge. Det Første er et stort mythisk episk Digt eller rettere en Række Sange, der alle dreie sig om samme Kreds af mythiske Emner og derfor af Lönnrot ere ordnede sammen til en Heelhed. Det Sidste er en Samling af henved seghundrede mindre, lyriske eller episke Digte.

Alle disse Digte — de kaldes runot, i Enkelttallet runo — ere oprindeligt bestemte til at synges og foredrages da navnlig ved Bryllupper og lignende festlige Sammenkomster. Naar det skal gaae rigtig høitideligt til, er der to Sanger, der sidde ligeoverfor hinanden og holde hinanden i Haanden; under Foredraget, bevæge begge Hovedet eller Overkroppen regelmæssigt frem og tilbage. Ofte er den saaledes foredragne Sang improviseret; den bevares dog strax af Tilhørernes øvede Hukommelse og vandrer snart videre fra Gaard til Gaard og fra Gilde til Gilde, men Forfatterens Navn glemmes efterhaanden. Undertiden accompagneres Sangen af den eiendommelige finste Harpe, kantele, som dog nu næsten ganske er gaaet af Brug. Selve Digtarten, og i Særdeleshed de gamle mythiske Sange, der ere samlede i Kalevala, tilligemed den særegne Foredragsform, have ogsaa kun holdt sig i enkelte af Landets østlige Egne og noget mere hos de i Rusland boende Finner af den græske Troesbekjendelse, blandt hvilke ingen „oplyste“ Præster have arbejdet paa at udrydde denne Levning fra Fortiden. Men selv der forsvinde de mere og mere, da Folket seer sin gamle uretferdige Giendom saa at sige vanhelligt paa Tryk og Enhver kan kjøbe sig denne Stat for en billig Pengge. Det maa allerede regnes for et sjældent Træf, om den Rejsende kan opnaae i en eller anden Afkrog at blive Vidne til den ægte gamle Runosang, og det vil neppe vare længe, inden Nutidens Alt jævne den Civilisation fuldstændigt har sat nyere Biser og Versformer i Runoernes Sted.

Meget er sikkert gaaet tabt, men alene det, der er bevaret, er ligesaa mærkeligt ved sit Indhold som overraskende ved sin Masse; Kalevala og Kanteletar indeholde hver især omtrent 23000 Verslinier, og det, der endnu henligger utrykt i Manuscript, f. Ex. en stor Samling gamle Tryllesange, som jeg saae hos Lönnrot, udgjør vistnok ligesaameget. Det er det Eiendommeligste og den største Skat, som Finland eier. Selv om en stor Deel deraf maa forekomme noget bredt eller vildt phantastisk, saa er ogsaa Meget ligesaa originalt som tiltalende ved sin Ynde eller flaaende ved sin Storhed. Man kan ikke Andet end indrømme det finste Folk en i hoi Grad poetisk Grundstemning; ja, for at forstaae dette, behøver man blot at have hørt en simpel Bondemand eller Bondokone an-